На весь Червоноград з околицями насікати жоірна умів лише один чоловік — Сошенко Оврам Уласович. Це була його таємниця. Берегти її він умів. І взагалі Оврам Уласович ціну знав собі. Для цієї мети мав у хвіртці потаємне віконечко, в яке й придивлявся до відвідувачів.

Приходила сусідка позичити "соли", зазирав подорожній чоловік води кухлик випити — хвіртка легко відчинялася: з сусідами і подорожанами Оврам Уласович поводився чемно і політично.

Але інші події розгорталися, коли по той бік хвіртки з'являвся власник млина чи найнятий тим власником мельник. Оврам Уласович одразу ховався у хату, а його жінка, стара Озрамиха, заходила з гостем у розмови і це тільки для того, щоб наприкінці повідомити:

— Нема дома Оврама Уласовича, чи не в Кобзівку 1 камінь направляти поїхав.

Метиковані млинарі в такому разі тихенько в щілинку казали:

— Чуєте, бабо Оврамихо, прочиніть хвіртку, щось маю передати для хазяїна!

Баба Оврамиха тоді хвіртку прочиняла, і в щілину просувалася пляшка горілки, або кусок сала, або щось таке, що мало для неї ціну.

Прийнявши дар, Оврамиха перетворювалася з кусючої відьми на лагідну хорошу бабусю і казала:

— Йди собі до млика, Оврам Уласович повернеться, то зразу скажу йому, завтра і прийде.

Молодий мельник з млина на Берестовій, Михась, не одразу зрозумів дипломатію діда Оврама і баби Оврамихи. Прийде раз з порожніми руками — нема майстра дома; прийде вдруге — нема! А ходити не близький світ — від мосту через увесь Низ, через усе місто аж до Піщанки 2, може, й зо три версти набереться.

— чТо ти, певне, без півкварти ходив? — спитав його якось млиновий хазяїн, багатий міщанин Черненко Явтух Силович.— Без півкварти діла не буде. Якщо хочеш, щоб він камені налагодив, набери горілки, тоді й іди!

Це була спасенна порада. От би узяв Явтух Силович витяг свою калитку та й усунув півкарбованця в руку Михасеві.

Так де ж! Скупущий був Явтух Силович. При млині мельникує Михась, то й хай собі як знає викручується!

Вислухав пораду Михась, почухав за вухом, набрав горілхи, і мур, яким Оврам Уласович та баба Оврамиха одгороджу-вали себе від світу, розхилився, і баба Оврамиха, приймаючи півкварти і дивлячись на Михася добрими карими очима, сказала:

— То ти кланяйся хазяїнові своєму Явтухові Силовичу, а старий як тільки з Мартинівки повернеться, так і до вас вирушить.

І додержала слова. На другий день зранку Оврам Уласович уже був у млині. Михася вислав з приміщення "на свіже повітря", а сам до роботи взявся.

Не три і не п'ять разів бігав Михась до Оврама Уласовича й до Оврамихи, не одну пляшку горілки і кусок сала просунув Оврамисі в прочинену хвіртку. ї весь цей час думав про одне — що настобісіло йому бігати кланятися майстрові, настобісіло витрачатися на оті подарунки,

насточортіло в спеку і стужу міряти дорогу від млина до Піщанки. Треба якось з цим покінчити, навчитися самому лагодити оті камені.

ї надумав: треба підгледіти.

Млин був старий, дощатий. В одному місці Михась допоміг дошкам розійтися — і так навчився це премудро робити, що з пролазки найменшого скрипу чи рипу не вихоплювалося, немов усе мастилом змазав.

Тож коли Оврам Уласович завітав до млина жорна оновлювати, Михась, як і завжди, залишив приміщення. Вийшов з нього через двері, як і годиться, а зайшов збоку, розсунувши дошки, і сховався на якийсь там заздалегідь поставлений полок. Звідси йому було все видно.

З подивом побачив молодий мельник, що нічого премудрого в тій немудрій справі не було, і коли наспів час насікати камені, сам за діло узявся.

Оврам Уласович знав календар своїх робіт і здивувався, коли в належний строк Михась не прийшов. Спочатку подумав був спокійно: "Не прийшов сьогодні, завтра прийде". Та коли молодий мельник не показав свого носа у хвіртці ні завтра, ні післязавтра, то без жарту занепокоївся. Ще день почекав, а коли терпцю не стало, вирушив до Берестової глянуть, що там діється.

А діялось там щось кечуване й невидане. Біля жорен порався Михась, орудуючи оскардом так, неначе з ким і народився.

Захопившися роботою, Михась не побачив Оврама Уласовича, а як побачив, то безбоязно сказав:

— Бачите, Овраме Уласовичу, не тільки святі горшки ліплять!

Сказав отак собі чоловік, не подумавши, що все це значить для Оврама Уласовича. А то ж не жарт, ішов-ішов чоловік по мосту через річку, нічого поганого не думаючи, і раптом одним ударом вибивають у нього дошки з-під ніг, дошки летять яка куди, а Оврам Уласович зависає над прірвою, без опертя для ніг. І в очах у нього потемніло, і потом холодним, потім гарячим обмився; серце стислося так, що, здається, ще одна мить — і вибухне в грудях, усе рознесе і само розлетиться на шматочки.

— Та що ж це ти робиш, превражий сину! — вигукнув несамовито Оврам Уласович.— Та як же ж ти посмів, та хто тобі на це дозвіл дав!

Підскочив, ухопився обома руками за оскард, смикнув його. Михась і не пручався. Випустив з рук держака і спитав без страху — мав таку вдачу:

— Ну й що з того, Овраме Уласовичу? Як греблю прорвало, води назад не повернете! У вас був свій інтерес, а в мене свій. Набридло мені носити оті півкварти та куски сала. Я й сам зумію і випити, і закусити!

Ці слова підлили пального у вогонь, і кричав, і лаявся Оврам Уласович, і погрожував! Вискочив з млина горючий, як віхоть, і гострий, як добрий гостряк. Крикнув на прощання:

— Ну ти ще згадаєш мене! Начувайся. Це тобі так не минеться!

А в Оврама Уласовича була дочка Олянка, розумниця, чорнявка і щебетушка. Оврам і Оврамиха очей з неї не спускали, любили і боялися, щоб якийсь лобуряка не спокусив дитяти, і тому більше за своїм високим парканом тримали, навіть до церкви пускали лише с сусідською молодицею Пріською. Це, як кажуть,— один бік справи. А другий — якраз навпаки. Хоч паркан у Оврамів був високий, так же усіх шпарок Оврами не п©законопачували. Хай ті шпарки і не які там були, так хіба ж великої шпарки треба було Олянці, щоб на Михася роздивитися? Та й

у Михася зір ще, хвалити бога, не притупився. Тож набачили — вона його, а Михась її. Стануть з обох боків біля тієї шпарки і вже дивляться-дивляться одне на одного, словами пошепки перекидаються — вголос не можна: старі почують. Михась каже:

— Оляночко, вийди сьогодні ввечері хоч на хвилиночку. Слізки ковтаючи, Оляночка відповідає:

— Не можу, Михасю, батьки не пускають. Хіба у неділю до церкви приходь, я з сусідкою тіткою Пріською теж там буду...

Почали вони до церкви учащати, такі ж богомольні обоє — що он які! Михась тим часом до тітусі Пріськи придивляється, і здається йому, що ця тітуся у вушко від голки зайде і, оком ке кліпнувши, назад повернеться. Дотепна та кмітлива — кращої і не треба.

От поверталися з церкви обидві, і Михась з ними. Цілий ранок усе думав, а як дійшли до мануфактурної торгівлі старої Венгерихи, уповільнив крок, доторкнувся до руки тітусі Пріськи, сказав:

— Чуєте, тітусю Прісю, поженіть нас з Олянкою. Віддячу! Бачите оту он пухову хустку? Ваша буде!

І, не чекаючи, що відкаже тітуся Пріська, ступив у крамницю, попросив подати йому пухову хустку, заплатив гроші і, як вийшов надвір, мовив:

— Ось, маєте. Ви жінка бувала, зведіть нас докупи, бо ж Оврам Уласович зуб має на мене та ще й який! Гостріший за вовчого!

Тітуся Пріська прийняла хустку, тонесенько-тонесенько пискнула від задоволення, відказала:

— Гаразд. Ти, Михасю, до серця мені. Збирай гроші — восени відгуляємо весілля.

Ну й почала Олянку навчати:

— Ти, Олянко, як увечері Михась прийде, біля хвіртки велику ляльку постав, хай старі думають, що то ти, а сама через садок — на Вишневу вулицю. І Михась туди хай іде. Вишнева вулиця безлюдна, вночі там навіть кажана не побачиш.

Ціле літо отак потішалися молодята, і було їм дуже добре. Потім тітуся Пріська підказала їм другий крок зробити. У Оврамів під садком комірка була, де стояла Олянчина літня примістка. Коли восени пішли дощі, то ця комірка і стала пристановищем для молодят. Поховаються — і байдуже їм, що надворі репіжить дощ, сльота, казна-що.

Потім сталося...

Одного разу куняють дома після обіду Оврам Уласович і Оврамиха, аж тут влітає прожогом сусідка Пріська і криком кричить перелякано:

— Ви тут сидите й не бачите, що там діється у вас в комірчині!

— А що там? — відчуваючи недобре і полотніючи, спитала Оврамиха.

Оврам Уласович не став і чекати, що Пріська скалсе, схопився мерщій за кочергу і — до комірчини. Висмикнув двері з одвірків і — мало не поточився: в комірчині, крім Олянки, ще й супостат якийсь. Придивився Оврам Уласович і очам не повірив: опустивши голову, посеред комірки стоїть ке хто — сам Михась — найлютіший ворог і недруг його.

— А, то це ти тут?! — тільки й міг викрикнути Оврам Уласович.

Замахнувся кочергою, так Пріська скрикнула, за руку схопила:

— Уб'єте, що тоді буде? Тюрма! Сибіряка!..

Видно, злякався Сибіряки Оврам Уласович і опустив кочергу.

Тим часом у комірку заскочила й Оврамиха, за серце держиться, волає:

,— О, господи, господи, що тут діється, що тут коїться? ї впала на лаву. Пріська шепоче їй:

— Я вже давно стежу за ними, дійшло до такого, що вже далі змовчати не можу. Спіткнулася наша Олянка. Гляньте!

Олянка стояла проти вікна, і бідолашна Оврамиха на свої власні очі побачила всю статуру Олянчину, і була статура, як буває в молодиць через рік по заміжжі. Скрикнула несамовито Оврамиха, упала на примістку:

— Доню моя, доню, що ти наробила!..

І піднялося в комірчині таке, що слухати страшно сторонньому.

Така ж важка довбня опустилася і на лоба Оврама Уласо-вича. І кочергу з рук випустив. Упав біля Оврамихи, схопився за голову:

— Що ж ти наробила,' Олянко, накоїла. Честь свою занапастила, неславу накликала на мою стару голову! — і заплакав.

Як перші хвилі цих драматичних переживань пролетіли, од стіни відділилася Олянка, стала поруч Михася і враз обоє — бубух! — впали до ніг батькові-матері:

— Мамо, тату, ми вже два роки любимося. Благословіть нас до одруження!

Зойкнула Оврамиха. Зарипів зубами Оврам Уласович. Убити б негідника, зі світу звести б, так що ж — руки зв'язані! Де ти подінешся з отакою Олянкою?! І стих. Видушив з себе:

— Хай вас хтось благословить, тільки не я! Схопився, щоб бігти, так Олянка перепинила, упала на

груди йому:

— Тату, татусю, простіть нас і — благословіть! Як же нам без вашого благословення на світі жити?

Михась обняв Оврамові Уласовичу ноги:

— Тату рідний, благословіть! Заприсягаюся любити і берегти Олянку, волосина ворожа не впаде на неї. Без благословення вашого життя нам не буде... А ми ж іще молоді, жити хочемо...

Ну, от, отакі вони обоє: Михась і Олянка. Справді молоді. І що з ними робити тепер? А Олянка ж, крім того, ще й своє дитя! Який же батько зла своїй дитині бажає?

І Оврам Уласович теж не побажав, але вагався, мовчав, полотнів і червонів.

Оврамиха перша отямилася, доторкнулася старому до плеча, сказала:

— Треба благословляти, іншого чогось придумати не можна.

— Води мені принесіть! — видушив з себе Оврам Уласович. Олянка з усіх ніг кинулася в кімнату по воду.

Михась тим часом обізвався:

— А щодо хати, тату, то скажу вам: хату я вже купив, у Шахівці, зразу ж за греблею. Щоправда, старенька, так ми ж іще молоді, буде у нас часу і обновити, і добудувати її. Ось і документ на купівлю..

Це, між іншим, був вдалий постріл Михасів. Оврам Уласович любив речі земні, надто нерухомості, а тут — ціла хата! Він аж стрепенувся, сказав:

— Чи не на садибі покійного Павла Некрія?

— Ага, ага,— підтвердив Михась.— Сам дід Павло померли, син його Грицько в Ясинувату З якусь заїхав, хату вирішив продать. Зібрався я і...

Тим часом у комірчину з кухлем води Олянка вскочила, простягла воду батькові. Тому справді недобре було, і він довго надпивав, охолоджуючи собі пажилки й серце. Випив, відпочив, сказав, перебираючи документ з Михасевих рук:

— У хату ходім, там видніше, подивимося, яка його справжність.

Документ був справжній. Довго вивчав його Оврам Уласович, не так читав, як думав, що ж йому, старому, робити. Вихід який? Ні, немає іншого виходу, всі шпарки замазано. Відклав документ, важко зітхнув, сказав:

— Що ж, з богом, ставайте!

І обоє — Олянка й Михась — гупнули перед батьком на підлогу. І голови посхиляли, як звичай велить.

Як усі церемонії скінчилися, як уже із священиком і хором домовилися, як знайшли світилку і дружку, як скупилися і зь бралися — настав вирішальний момент. Оврам Уласович за столом сидів, Оврамиха окремо, на ослоні і не на голому: Олянка його килимчиком червоним із зеленим .ретязком заслала. Це ж така честь Оврамисі — господиня вона й мати. Тітку Прі-сю посадили ближче до дверей і не на окремому ослоні, а просто на лаві. Щоправда, лава та була особлива, не з яких дощок її збито було, а тільки з вербових. А для господині немає кращої дошки, як верба: м'яка, лагідна, вже шматочкою її можна вимити до ясного відсвіту, а що ж буде, коли ще й ножем вишкребти? Таке сяйво утворюється! Сусідки дивитися прийдуть... І тут Олянка до матері пригорнулася, промовила, як кіточка:

— Ти вибач, мамочко... Тільки того нічого немає і не було. Ось глянь!

Кажучи так, застромила Олянка за пояс руку і витягла звідти м'яку пухову хустку, складену вчетверо. І зразу статурою на дівчину обернулася. Як і колись була: струнка, гінка, мов лозина!

А тітуся Пріся сказала Олянці:

— Хустку все-таки мені поверни. Як-не-як — Михасів-бо подарунок.

Що там скоїлося у тій хаті в Оврама Уласовича!!! " Уже по всьому, як залишилися тільки вдвох, Оврам Уласович сказав бабі Оврамисі:

— Ну, то ж і Михась, я тобі скажу!..

До цього дня Оврам Уласович носив лихе серце проти Михася. Історії з каменем не міг подарувати парубкові, бо ж вихопив тоді у Оврама

Уласовича шматок хліба просто з рота. Теперь уся ця пригода, як і причина з пуховою хусткою, іншим боком обернулася.

— Верткий і розумний, далекосяжний отой Михась,— сказав він бабі Оврамисі.— В цього Олянка не сидітиме в холодній хаті без куска хліба...

Думав ще й про інше. То, звісно, правда, що хлопець сам упорався з каменем. Але ж він і не зовсім ще майстер. Не всі уміння знає, не всі й секрети тямить. Раніше Оврам Уласович думав, що помре і життєвий досвід свій забере з собою в могилу. Зараз він ожив якось, зігрівся серцем. І грів цим серцем якраз Михася. Дуб після себе жолудя залишає в лісі, Оврам Уласович залишить після себе в млині Михася, який знатиме й умітиме все, що знає і уміє старий ветеран млинарської справи — Оврам Уласович.

Ну й поженили їх.

Жили вони в Шахівці по тому років з п'ятдесят. Михасеві сини теж у милини пішли, тільки вже не у водяні, а в парові. Дочок повіддавав у місто, на Низ. Всі за мельників та механіків повиходили. От.

1 Кобзівка — населений пункт, який входить до складу Ново-павлівської сільської Ради Красноградського району Харківської області.

2 Піщанка — село, центр Піщанської сільської Ради Красноградського району Харківської області Розташоване на околиці Краснограда вздовж автомагістралі Москва — Сімферополь.

3 Ясинувате — населений пункт Полтавської області, підпорядкований Микільській сільській Раді Полтавського району.